

1896. évi XXVI. törvénycikk

a magyar királyi közigazgatási bíróságról¹

ELSŐ RÉSZ

A közigazgatási bíróság szervezetéről

1. § A Budapesten szervezendő m. kir. közigazgatási bíróság végérvényesen dönt a jelen törvény Második Részében felsorolt közigazgatási jogviták felett.

2. § A közigazgatási bíróság ítélőbirái:

egy elnök, a kir. Curia elnökével egyenlő ranggal és jelleggel;

egy másodelnök, a szükséges számú tanácselnökök és bírák, a kir. Curia másodelnökével, tanácselnökeivel és bíráival egyenlő ranggal és jelleggel.

A szükséges számú segéd- és kezelő-személyzet tagjait szintén a kir. Curia hasonló állású alkalmazottaival egyenlő rang és jelleg illeti meg.

Az elnököt akadályoztatása esetében a másodelnök helyettesíti.

3. § A közigazgatási bíróság elnöke és másodelnöke - hivatalának tartama alatt - a főrendiháznak tagja.

4. § Az alkalmazandó tanácselnökök, bírák, segéd- és kezelő-hivatalnokok, valamint a szolgák létszámát egyelőre a ministerium határozza meg.

Ha a bíróság létszámában az első szervezés után új állás rendszeresítésének vagy meglevő törlésének szüksége áll elő: az erre vonatkozó előterjesztéseket és javaslatokat esetről-esetre az állami költségvetés tárgyalása alkalmával kell eldönteni.

5. § A közigazgatási bíróság ítélőbiráit a ministerium előterjesztésére Ő Felsége a király nevezi ki.

Az ítélőbíráknak felerészét a magasabb birói hivatalok viselésére képesített egyének sorából (1869:IV. tc. 6. és 7. §-ai és 1891:XVII. tc. II. fejezete) kell kinevezni.

Az ítélőbíráknak másik felerészét az 1883:I. tc. 3. § értelmében közigazgatási hivatalok viselésére képesített azon egyének sorából kell kinevezni, kik valamelyik közigazgatási ágazat fogalmazási szakában már 5 évig szolgáltak, s ezen szolgálati időből legalább 3 évet magasabb hivatali állásban töltöttek.

A két elnöki titkárt és a szükséges számú tanácsjegyzőket a szakministeriumok létszámából a ministerium osztja be, illetőleg nevezi ki. A beosztott tisztviselők azon ministerium személyzeti létszámában maradnak, melyhez előzőleg tartoztak.

A kezelő személyzetet az 1883:I. tc. 19. §-a értelmében minősített egyének sorából a belügy- és a pénzügyminister nevezi ki.

A szolgákat az 1873:II. tc. intézkedéseinek megfelelőleg a bíróság elnöke alkalmazza és bocsátja el.

6. § A közigazgatási bíróság ítélőbiráira teljes hatálylyal kiterjednek az 1869:IV. tc. 5., 8., 9., 10., 11., 12., 13., 15., 19. és 22. §-ainak, továbbá az 1871:VIII. tc., az 1891:XVII. tc. 40., 41. és 44 §-ainak, valamint az 1892:XXX. tc. 1. §-ának határozatai, az azokban az igazságügyministerre ruházott hatóság gyakorlása azonban a közigazgatási bíróság körében a belügy- és a pénzügyministert illeti.

7. § A közigazgatási bíróság ítélőbirái évenként 8 heti szabadságidőt vehetnek igénybe.

¹ Szenteseítve: 1896. VII. 27. Kihirdetve: 1896. VIII. 1.

8. § Az ítélőbirák fegyelmi vétségei, továbbá vagyoni felelősségek megállapítása, valamint az 1871:IX. tc. II. fejezetében körvonalozott kényszerű nyugdíjazásuk felett külön fegyelmi bíróság ítél.

Ezen bíróság, mely 24 rendes és 8 póttagból áll, felerészben a főrendiház által saját kebeléből választandó tagokból és más felerészben a közigazgatási bíróság tanácselnökeiből és a két osztály (11. §) rangidősebb biráiból alakul.

Elnöke a főrendiház elnöke vagy másodelnöke, s ezek akadályoztatása esetében a legtöbb szavazatot nyert főrendiházi tag.

A főrendiházi tagok a ház nyílt ülésében birói esküt tesznek le.

A választást alapos ok nélkül nem lehet visszautasítani. A lemondás el- vagy el nem fogadása felett a főrendiház határoz. Mindenik főrendiházi tag köteles működését addig folytatni, míg helye új választás útján be nem töltetik.

A bíróság az elnökön kívül nyolczas tanácsban ítél. A bíróság tagjainak névjegyzéke a közvádolóval és vádlottal a tárgyalás előtt legalább 24 órával közöltetik, és mindeniknek jogában áll mind a főrendiházi, mind a bírósági tagok közül négynek-négynek kihagyását kívánni.

Ha a fél és a közvádoló a visszavetés jogát épen nem, vagy nem teljes mértékben gyakorolják, a bíróság a legtöbb szavazatot nyert négy főrendiházi és a kinevezés sorrendje szerint idősebb négy bírósági tagból alakul meg.

A közvádloúi teendőket az a közeg végzi, ki ezen tiszt teljesítésére a kir. Curia körében is hivatva van.

9. § A közigazgatási bíróság segéd- és kezelő-személyzete felett a fegyelmi biráskodást az 1871:VIII. tc. rendelkezései szerint a közigazgatási bíróság fegyelmi tanácsa gyakorolja, mely az elnöknek vagy helyettesének elnöklete alatt a bíróság teljes ülésében minden év kezdetén titkos szavazás útján választott négy ítélőbiróból áll.

A fegyelmi tanács határozatai végérvényesek.

10. § A közigazgatási bíróság ítélőbiráinak és kezelő-hivatalnokainak nyugdíjazásánál, a kir. Curia hasonló rangú és jellegű tagjaira vonatkozó törvényes intézkedéseket kell alkalmazni (1871:IX., 1885:XI. és 1892:XXX. törvénycikkek).

11. § A közigazgatási bíróság két osztályban működik.

A jelen törvény második részének II. fejezetében felsorolt összes ügyek - az adó- és illetékügyek kivételével - az egyik: az általános közigazgatási, az ugyanazon fejezet XV. czime alatt foglalt adó- és illetékügyek pedig a másik: a pénzügyi osztály körébe tartoznak.

A tanácselnököket és birákat az elnök sorozza a két osztályba.

12. § Érvényes határozat hozatalára a közigazgatási bíróság teljes ülésében az összes birói tagok kétharmad részének, az osztályok ülésében az illető osztályba sorozott birói tagok kétharmad részének, tanácsülésekben pedig az elnökön kívül négy, legalább fele részben birói minősítvényü (5. § második bekezdés) tagnak jelenléte szükséges.

Előadó csak ítélőbiró lehet.

13. § A közigazgatási bíróság ítélőbiráinak az egyes ügyek tárgyalásából és az azok feletti döntésből való kizárása tekintetében, a polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868:LIV. tc. 56. §-ában foglalt intézkedéseket kell alkalmazni.

14. § A közigazgatási bíróság ítélőbirái hivatalba lépésök alkalmával nyilvános ülésben a rendes birák számára megszabott esküt teszik le (1869:IV. tc. 14. §-a).

15. § A rendes bíróságok és a közigazgatási bíróság, valamint az utóbbi és a közigazgatási hatóságok és közegek egymás megkereséseit kölcsönösen teljesíteni tartoznak.

MÁSODIK RÉSZ

A közigazgatási bíróság hatásköréről

I. FEJEZET

Általános határozatok

16. § A közigazgatási bíróság hatásköre, a törvényben felsorolt ügyeken kívül ministertanácsi felhatalmazás alapján kiadott ministeri rendelet útján, kiterjeszthető a ministeri rendeleteken és a szabályrendeleteken (vármegyei, törvényhatósági és rendezett tanácsu városi szabályrendeleteken) alapuló vitás kérdéseknek végérvényes elbírálására. A hatáskör ezen kiterjesztése azonban nem módosítható, a míg az alapjául szolgáló ministeri rendelet vagy szabályrendelet érvénye fennáll.

17. § A közigazgatási bíróság hatósága rendszerint csak a hozzá utalt vitás kérdés tárgyalására és eldöntésére terjed ki.

Oly esetekben azonban, melyekben a közigazgatási bírósághoz tartozó vitás kérdéssel más oly, különben a közigazgatási hatóságok hatásköréhez tartozó kérdés kapcsolatos, melynek előzetes vagy együttes elbírálása nélkül a bíróság elé tartozó főkérdés el nem dönthető, az előbbi felett is a közigazgatási bíróság határoz.

Ha a közigazgatási bíróság eljárása folytán a közigazgatás körében valamely intézkedés válik szükségessé: a határozatról az intézkedés tételére hivatott közigazgatási hatóság is értesítendő.

18. § A törvény (rendelet) azon intézkedései, melyeknél fogva a felek a közigazgatási eljárás befejezése után a törvény rendes útján kereshetnek orvoslást: a közigazgatási bíróság elébe utalt ügyekre nézve hatályukat veszítik.

19. § A jog- és törvény-hasonlatosság elvének alkalmazásával a közigazgatási bíróság hatáskörét nem lehet kiterjeszteni.

20. § A jelen törvény hatályba léptével a II. fejezet alatt felsorolt ügyekből keletkező vitás kérdésekben a ministerek felügyeleti jog címén sem intézkedhetnek.

21. § A közigazgatási bíróság előtt felmerült elvi jelentőségű vitás jogkérdéseket a bíróságnak azon osztálya, melynek körébe az ügy tartozik, saját ülésében dönti el.

A döntvényekben foglalt elvi jelentőségű megállapodásokat a közigazgatási bíróság illető osztályának tanácsai mindaddig követni kötelesek, míg azokat újabb osztályülési megállapodás meg nem változtatja.

Az osztályülések megállapodásairól külön döntvénykönyvek vezetendők.

II. FEJEZET

A bíróság hatásköréről az egyes ügyekben

A közigazgatási bíróság előtti eljárásnak van helye:

I. CZIM

Községi ügyekben

22. § A közigazgatási hatóságoknak azon határozata ellen, a melylyel a törvény, rendelet, szabályrendelet vagy jogszokás értelmében kiállítandó bizonylatok kiszolgáltatását megtagadják, illetőleg el nem rendelik.

23. § A vármegyei törvényhatósági és közigazgatási bizottságnak, a városi és székesfővárosi törvényhatósági bizottságnak (tanácsnak) azon határozata ellen, melylyel

1. a községi hatóságot valamely személyre vagy vagyonra vonatkozólag megállapítja vagy megtagadja (1886:XXII. törvénycikk 3., 4. §-ai és az 1872:XXXVI. tc. 14. és 15. §-ai);

2. valamely honpolgárnak a községben való települése, vagy a községben települtnék a községi kötelékbe való felvétele iránt intézkedik (1886:XXII. tc. 9., 10., 11. és 164. §-ai);

3. a községi kötelékbe felvett tagnak a törvény biztosította községi jogokban és kötelességekben való részesülése, valamint a felvételi díj fizetése és mértéke tárgyában dönt (1886:XXII. tc. 13., 14. és 164. §-ai).

24. § I. A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a község és egyesek között, valamint az ugyanazon szolgabírói járás kis- és nagyközségei között felmerülő illetőségi vitás ügyeket eldönti (1886:XXII. tc. 17. és 18. §-ai);

2. az ugyanazon törvényhatóság különböző járásaihoz tartozó kis- és nagyközségek között, valamint a rendezett tanácsu városokra nézve felmerülő illetőségi vitás ügyekben eljár (1886:XXII. tc. 18. §-a).

II. A belügyministernek ama határozata ellen, melylyel a különböző törvényhatóságok egész területére megtagadandónak talált községi illetőséget megállapítja (1886:XXII. tc. 18. §-a).

25. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. valakinek a községi (rendezett tanácsu városi) legtöbb adót fizetők névjegyzékébe való felvétele, vagy abból leendő törlése iránt intézkedik (1886:XXII. tc. 33. §-a);

2. a községi választók névjegyzékének összeállítása ellen beadott felebbezések felett dönt (idézett törvény 39. §-a);

3. valamely tagnak a képviselőtestületi tagok sorából való törlése, vagy a sorozatban ürességbe jött helyek betöltése körül felmerülő vitás esetekben intézkedik (idézett törvény 42. §-a);

4. a megválasztott községi képviselő választhatóságára és a választási eljárásra vonatkozó felebbezéseket eldönti (idézett törvény 50. §-a).

26. § A törvényhatósági vagy a közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel valamely képviselőtestületi tagnak vagy előljárónak a közgyűlési tárgyalásokban való részvétele vagy szavazatjoga felett dönt (1886:XXII. tc. 57. és 58. §-ai).

27. § A törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a községi (kör-) jegyző, s más községi, valamint a rendezett tanácsu városi alkalmazottak és hozzátartozóik illetménye, ellátása és részeltetése (nyugdíj, végkielégítés, özvegyi, nevelési és temetési járulék) ügyében intézkedik, a mennyiben az a kérdés válik vitássá, hogy az alkalmazottnak, illetőleg hozzátartozóinak jogos igényök van-e az ellátásra vagy részeltetésre, vagy hogy az alapul vett czimen mekkora összeg illeti meg őket;

2. az élvezett ellátás felfüggesztését vagy megszüntetését kimondja.

28. § A törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, melylyel a kis- és nagyközségek választó közönségének,

a nagyközségek és rendezett tanácsu városok képviselőtestületének, a körjegyző és körgyám tartására szövetkezett községek képviselőtestületei egyetemének, és

a körorvos és körállatorvos tartására szövetkezett községek képviselőiből és előljáróiból alakult közgyűlésnek

a községi, illetőleg rendezett tanácsu városi előljárók s a segéd- és kezelős hivatali személyzet tagjai, valamint a körjegyző, körgyám, illetőleg körorvos- és körállatorvos választásában követett eljárása ellen a czimen emelt felebbezéseket eldönti: hogy az alkalmazottnak a törvény vagy a szabályok követelte minősítése nincs meg, vagy a választásnál a törvények és szabályok követelményei figyelmen kívül voltak hagyva (1886:XXII. tc. 81. §-a, 1876:XVI. tc. 144. §-a, 1877:XX. tc. 173. §-a és 1888:VII. tc. 129. §-a).

29. § A törvényhatósági bizottságnak az 1886:XXII. tc. 75. §-a c) és d) pontjaiban foglalt összeférhetlenségi ügyekben hozott határozata ellen.

30. § I. Az alispánnak azon határozata ellen, melylyel megállapítja, hogy a körállatorvost tartó községek mily mértékben járuljanak annak fizetéséhez és minő arányban vegyenek részt annak választásában (1888:VII. törvénycikk 129. §-a).

II. A törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, melylyel megállapítja, hogy a körjegyző tartására szövetkezett községek minő mértékben járuljanak a jegyzői és segédjegyzői fizetéshez s a többi közös kiadásokhoz (1886:XXII. törvénycikk 67. §-a).

III. A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. megállapítja, hogy a körorvost tartó községek mily mértékben járuljanak annak fizetéséhez s minő arányban vegyenek részt választásában (1876:XIV. tc. 144. §-a);

2. a körgyám tartásával összekötött terhekhez a szövetkezett községek részéről való hozzájárulás mértékét megszabja (1877:XX. törvénycikk 173. §-a).

31. § A közigazgatási bizottságnak és a belügyministernek azon határozata ellen, melylyel több községből álló anyakönyvi kerületben a dologi kiadásokat az egyes községekre kivetí (1894:XXXIII. tc. 31. §-a).

32. § A törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, melylyel a birói hivatal viselésétől kért felmentést rendkívüli akadályoztatás esetében, valamint akkor is megtagadja, ha az illető a birói tisztséget már egy éven át viselte, vagy a kiszabott birságot lefizette (1886:XXII. tc. 71. §-a).

33. § A törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a községi (rendezett tanácsu városi) pótadók kivetésének jogalapját és arányát megállapítja (1886:XXII. tc. 130. §-a);

2. a községhez közigazgatásilag csatolt puszták, illetőleg havasok és a rendszeres gazdasági terv szerint kezelt erdőtestek birtokosai részéről, a község belsejében levő utak és egyéb közlekedési eszközök, valamint a dülőutak és a községet vagy határát védő gátak fenntartásához való hozzájárulás kötelezettségét, nemét és mértékét eldönti (i. t. 135. §-a).

34. § A közigazgatási hatóságnak (közigazgatási bizottságnak) azon határozata ellen, melylyel

1. A községi (városi) pótadónak az egyes adófizetőkre való kivetése és beszedése, illetőleg a pótadómentesség tárgyában beadott felebbezéseket elintézi (1876:VI. tc. 58. §-a és 1886:XXII. tc. 138. §-a);

2. városokban (községekben) az állam által igénybe nem vett adónemeknek és a közvetett államadókra kivetett pótadónak az egyes adófizetőkre való kirovása, az illetékek, piaczi (vásári) helypénzek és vámok szedése (1872:XXXVI. tc. 10. §-a, 1886:XXI. tc. 15. §-a és 1886:XXII. tc. 132. §-a), valamint a némely közérdekű intézmények (vizvezeték, csatornázás, kövezés, világítás, husvágás, szemétfuvarozás, éjjeli őrség stb.) létesítése és fenntartása szempontjából a szabályrendeletek, illetőleg az engedélyokmányok értelmében egyesektől követelhető járulékok és díjak fizetése tárgyában dönt.

35. § A vármegyei törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. valamely község (rendezett tanácsu város) hatálybalépett szabályrendeletét hivatalból azon okból semmisíti meg, mert az a törvény-, kormányrendelet- vagy törvényhatósági szabályrendelettel ellenkezik (1886:XXII. tc. 28. §-a);

2. a községi (rendezett tanácsu városi) költségvetés jóváhagyását az 1886:XXII. tc. 126. §-a b) és c) pontjai alatt felsorolt feltételek fennforgása daczára megtagadja.

36. § Az alispánnak, törvényhatósági város tanácsának és a székesfőváros polgármesterének azon határozata ellen, melylyel

1. A katonaság beszállásolására szolgáló férőhelyekről vezetett nyilvántartási jegyzék ellen emelt felebbezéseket elintézi (1879:XXXVI. tc. 9., 10., 11., 15. és 20. §-ai);

2. a katonai gyakorlatok alkalmával okozott mezei károk felbecslését eszközöző bizottság költségeinek viselésére a magánfelet kötelezi (1895:XXXIX. tc. 13. §-a).

37. § A belügyministernek azon intézkedése ellen, melylyel a karhatalmi költségeknek az egyesek, községek vagy törvényhatóságok által való megtérítését elrendeli.

II. CZIM

Törvényhatósági ügyekben

38. § A belügyministernek azon intézkedése (határozata) ellen, melylyel

1. valamely kiadásnak a törvényhatósági költségvetésbe való felvételét az 1886:XXI. tc. 6. §-ában foglalt előfeltétel hiányában elrendeli;

2. a törvényhatósági költségvetés tudomásulvételét, vagy a vármegyei háztartás keretébe szorosan nem tartozó, s ezért elkülönítve kezelt megyei alapok tárgyában a törvényhatóság határozatának jóváhagyását azon esetben is megtagadja, ha az 1883:XV. tc. 7., illetőleg 15. §-aiban felsorolt követelmények fennforognak.

39. § A vármegyei törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, melylyel a közigazgatási szükségletek fedezésére kivetett pótdáchoz rendezett tanácsu városok részéről való hozzájárulás kötelezettségét és mértékét megállapítja (1886:XXI. tc. 16. §-a).

40. § A közigazgatási bizottság küldöttségének azon határozata ellen, melylyel a törvényhatósági pótdáchnak az egyes adófizetőkre való kivetése ellen beadott felebbezéseket elintézi (1876:VI. tc. 58. §-a és 1883:XV. tc. 12. §-a).

41. § A törvényhatóság állandó bíráló-választmányának azon határozata ellen, melylyel

1. a legtöbb adót fizetők névjegyzéke ellen emelt felebbezéseket elintézi (1886:XXI. tc. 25-28. §-ai és 1872:XXXVI. tc. 40. §-a);

2. a törvényhatósági bizottsági tagok választása körül követett eljárásra vonatkozó felebbezések felett dönt (1886:XXI. tc. 42. §-a és 1872:XXXVI. tc. 34. és 52. §-ai);

3. valamely bizottsági tagnak a bizottság kötelékéből a tagsági képesség időközi elvesztése miatt való kizárása kérdésében dönt (1886:XXI. törvénycikk 33. §-a és 1872:XXXVI. tc. 28. §-a).

42. § A törvényhatósági bizottságnak azon határozata (eljárása) ellen, melylyel

1. valamely bizottsági tagnak vagy tagsági joggal bíró tisztviselőnek a közgyűlési tárgyalásokban való részvétele és szavazatjoga felett dönt (1886:XXI. tc. 50. és 51. §-ai és 1872:XXXVI. tc. 62. §-a);

2. a tisztviselőket s a segéd- és kezelő-személyzet tagjait megválasztja, ha a megválasztottnak törvényszerű minősítése nincs, vagy az eljárásban a törvények és szabályok követelményei figyelmen kívül voltak hagyva (1886:XXI. tc. 47., 49. és 81. §-ai, 1872:XXXVI. tc. 106., 111. és 112. §-ai).

43. § A főispán azon intézkedése ellen, melylyel rendezett tanácsu város rendőrkapitányát, a törvényhatósági főorvost, rendőrkapitányt, számvevőket, levéltárnokokat, árvaszéki nyilvántartókat, könyvvezetőket, járási és kerületi orvosokat, a közigazgatási gyakornokokat, az állatorvosokat és a járási irnokokat, nemkülönben a vármegyékben a segéd- és kezelő-személyzet tagjait kinevezi, ha a kinevezettnek törvényszerű minősítése nincs (1886:XXII. tc. 69. §, 1886:XXI. tc. 80. §-a).

44. § A törvényhatósági bizottságnak vagy a belügyministernek az 1886:XX. tc. 78. §-a értelmében támadó összeférhetlenségi ügyekben hozott határozata ellen.

45. § A törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a törvényhatósági tisztviselők s más alkalmazottak és hozzátartozóik illetménye, ellátása és részeltetése (nyugdíj, végkielégítés, özvegyi, nevelési és temetési járulék) ügyében intézkedik, a mennyiben az a kérdés válik vitássá, hogy az alkalmazottnak, illetőleg hozzátartozóinak jogos igényök van-e az ellátásra vagy részeltetésre, vagy hogy az alapul vett czimen mekkora összeg illeti meg őket;

2. az élvezett ellátás felfüggesztését vagy megszüntetését kimondja.

III. CZIM

Közegészségi ügyekben

46. § A törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. az orvosi és szülésznői oklevelek kihirdetését megtagadja, vagy az orvosi és szülésznői gyakorlat megkezdését vagy folytatását megtiltja (1876:XIV. tc. 46., 49. §-ai és 159. § *d*) pontja);

2. az egészségi körbe be nem osztható község részéről a legközelebbi kórház alapjához való hozzájárulás kötelezettségét és mértékét megállapítja (1876:XIV. tc. 142. §-a).

47. § A törvényhatósági vagy a közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. az illetékes vagyontalan betegek gyógyítása és a gyógyíthatatlan betegek és nem közveszélyes elmebetegek, bárgyuk, buták és hülyék ápolása és eltartása tárgyában intézkedik (1876:XIV. tc. 71. §-a, 1875:III. törvénycikk 7. és 9. §-ai);

2. a megbetegedett s ápolás és gondozás alatt levő gyermekek gyógyköltségeinek viselése iránt intézkedik (1876:XIV. tc. 22. §-a);

3. a nyilvános gyógy- és betegápolási, ugyszintén a szülházi költségeknek, a bel- és külföldi kórházakban, gyógyintézetekben vagy ápodákban tartott egyének szállítási költségeinek, valamint a járványok alkalmával elrendelt hatósági óv- és gyógyintézkedések költségeinek viselése iránt intézkedik (1875:III. tc. és 1886:V. tc.)

IV. CZIM

Vallási és népoktatási ügyekben

48. § A törvényhatósági bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a községi segélynek a különböző hitfelekezeti iskolák között való megosztását elrendeli (1868:XXXVIII. tc. 25. §-a);

2. a különböző hitfelekezeteknek a községi segélyben való arányos részesítéséről intézkedik (1868:LIII. tc. 23. §-a).

49. § A törvényhatóság első tisztviselőjének azon határozata ellen, a melylyel a törvényesen elismert vallásfelekezet által ingatlan vagyon szerzéséről bemutatott okiratnak a bemutatási záradékkal való ellátását megtagadja (1895:XLIII. törvénycikk 9. § 4. pont, 3-ik bekezdés).

A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, a melylyel a bevett vallásfelekezetek valamelyikéből kilépett, és más bevett vagy törvényesen elismert vallásfelekezethez nem csatlakozott egyén által az elhagyott egyház, vagy az illetékes község pénztárába fizetendő egyházi, illetőleg iskolai és óvodai járulékok megállapítása vagy mérséklése ügyében intézkedik (1895:XLIII. tc. 25. §).

50. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a népiskolai adót az olyan felekezetekre is kiveti, melyek az 1868:XXXVIII. tc. 11., 12. és 13. §-aiban foglalt feltételeket háromszori megintés után sem akarják, vagy nem képesek saját iskoláikra nézve teljesíteni, a mennyiben a kivetés kulcsa s a kivetett összeg mennyisége válik vitássá (1868:XXXVIII. tc. 15. §-a);

2. a különböző hitfelekezeti községekben felállított községi iskolák költségeihez a hitfelekezetek részéről való hozzájárulás kérdésében, a hitfelekezetek és a község között kötött szerződés alapján intézkedik (i. t. 23. és 26. §-ai);

3. a községi népiskolai adó, valamint a kisedóvodák és gyermekmenhelyek felállítására és fentartására szolgáló pótdadó jogalapja és kulcsa, az egyes községi adófizetőkre, valamint a községben nem lakó, de ott birtokos polgárookra való kivetése, illetőleg az alóla való mentesség kérdésében dönt (1868:XXXVIII. tc. 35. és 37. §-ai és 1891:XV. tc. 18. §-a);

4. a község és a törvényben kijelölt kellékeknek megfelelő felekezeti iskolát tartó községi tagok között, a községi iskola fentartásához való hozzájárulás tárgyában ennek kötelezettségét és mértékét megállapítja (1868:XXXVIII. törvénycikk 36. §-a);

5. a más hitfelekezethez tartozó legalább 30 tanköteles gyermek számára felállított községi közös iskola terheihez, a község s a törvényben kijelölt kellékeknek megfelelő hitfelekezeti népiskolát tartó községi lakosok és birtokosok részéről való hozzájárulás kötelezettsége és mértéke felől intézkedik (i. t. 44. §-a);

6. a létező felekezeti iskolába járó, de más felekezethez tartozó gyermekek szülőinek az iskola költségeihez való hozzájárulása tárgyában, a hozzájárulás kötelezettségét, arányát és módját megszabja (i. t. 45. §-a);

7. tanyai iskolák állítása és járókelő tanítók alkalmazása folytán a község és a tanyai lakosok között, a költségek viselése körül keletkező vitás ügyeket eldönti (i. t. 47. §-a);

8. a hivatalból elrendelt népiskolai és kisdedovodai adó kulcsát megállapítja (1879:XXVIII. tc. 6. § 5. pontja és 1891:XV. tc. 29. § 3. pontja).

51. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. az iskolatanítói fizetés aránylagos részének terményekben megállapítása ügyében dönt, a mennyiben az a kérdés válik vitássá, hogy az értékátszámítás helyes alapokon történt-e, vagy nem sérti-e az 1868:XXXVIII. törvénycikk 142. §-ának és az 1893:XXVI. tc. 3., 5. és 6. §-ainak a tanítói fizetésekre vonatkozó intézkedését;

2. az iskolatanítói fizetés részét képező termények beszédése és kiszolgáltatása tárgyában intézkedik (1868:XXXVIII. tc. 143. §-a).

52. § I. A vármegyei közigazgatási bizottságnak, a városi törvényhatósági bizottságnak és a székesfővárosi bíráló választmányának a községi iskolaszéki cselekvő és szenvedő választóképeség és az iskolaszéki tagok választása körül felmerülő vitás kérdésekben hozott határozata ellen (1876:XXVIII. tc. 9. §-a).

II. A közigazgatási bizottságnak, a községi iskolatanító választása alkalmával a választási eljárás ellen emelt felszólalások folytán hozott határozata ellen (i. t. 12. és 13. §-ai).

53. § A vallás- és közoktatásügyi miniszternek azon határozata ellen, melylyel

1. az állami és községi népiskolai tanítóknak (tanítónők, nevelők, óvóknak) az 1868:XXXVIII., 1891:XV. és 1893:XXVI. törvénycikkek szerint járó illetményekre való igényéből eredő kérdések, valamint ezen igényből kifolyólag az államkincstárral vagy községgel szemben támasztott követelések felett dönt;

2. a népoktatási nyilvános tanintézeteknél, és a tanfolyamuknál fogva a népoktatási tanintézetek közé tartozó iskoláknál alkalmazott tanítóknak (tanítónők, nevelők, óvók) és hozzátartozóiknak nyugdíját és gyámolítását állapítja meg; a mennyiben az a kérdés válik vitássá, hogy az alkalmazottaknak, illetőleg hozzátartozóinak jogos igényök van-e a nyugdíjra, segélypénzre vagy végkielégítésre, vagy hogy az alapul vett czimen mekkora összeg illeti meg őket;

3. az élvezett nyugdíj elvesztését s az özvegyek és árvák részére már megállapított segélypénz megvonását kimondja (1875:XXXII. tc. 12., 17. és 26. §-ai).

V. CZIM

Vizjogi ügyekben

54. § Az alispánnak, törvényhatósági város polgármesterének és a székesfőváros tanácsának azon határozata ellen, melylyel

1. a meder- és parttulajdonos s a vízhasználatra jogosultak között a vízhasználat gyakorlása körül felmerülő vitás ügyeket eldönti (1885:XXIII. törvénycikk 6. §-a);

2. szabad rendelkezés alatt álló vizeknek mások által a birtok területén kívül hatósági engedély vagy tényleg fennálló jog alapján való használata körül, a vízhasználatra jogosultak és a terület birtokosa között előforduló vitás ügyekben dönt (i. t. 11. §-a);

3. a hajózásnak a folyamrendőri szabályok megtartásával való szabad gyakorlása körül egyesek vagy testületek között keletkező vitás ügyekben dönti (i. t. 19. §-a);

4. a vízhasználatnak a hajózás, tutajozás és fausztatás sérelme nélkül való gyakorlása tekintetében a vízhasználatra jogosult és a hajózás, tutajozás és fausztatásra jogosítottak között felmerülő vitás kérdésekben dönt (i. t. 27. §-a);

5. a partvédelem és biztosítás, nemkülönben a meder- és parttisztítás érdekében a part birtokosa által engedély nélkül végezhető munkálatok fentartása vagy eltávolítása ügyében dönt (i. t. 41. §-a);

6. engedélyezett munkálatok és vízhasználatok birtokosát törvény, rendelet vagy engedélyokiratba ütköző intézkedésre kötelezi, vagy a vízhasználatban törvény, rendelet vagy engedélyokirat ellenére korlátozza.

55. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel eldönti, vajjon valamely víz azon vizek közé tartozik-e, melyek felett a birtokos, mások szerzett jogainak épségben tartása mellett, szabadon rendelkezhetik (1885:XXIII. tc. 10. §-a).

56. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a vízhiány türése iránt intézkedik (1885:XXIII. tc. 34. §-a);

2. a vízhasználatra nyert engedélyt megszüntnek nyilvánítja (i. t. 36. §-a);

3. az idegen birtokon fentartott vízvezető árokból vagy csatornából jövő víz használatára a birtokosnak adott hatósági engedély következtében, ennek a már létező munkálatok, valamint az e munkálatok fentartásának s a rajtok szükséges változtatásoknak költségeihez való hozzájárulását megállapítja (i. t. 37. §-a 2. és 3. pontjai).

57. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a medernek és partoknak jókarban tartása körül a hozzájárulás kötelezettségét és arányát megállapítja (1885:XXIII. tc. 40. és 46. §-ai);

2. az idegen földbirtok tulajdonosát, a vízrendezési és lecsapolási munkálatok folytán birtokában előállott értéknövekedés esetében, a kérdéses munkálatok költségeinek haszonaránylagos viselésére kötelezi (i. t. 43. §-a);

3. valamely érdekeltnek a már létező munkálatok, valamint fentartásuk s a rajtok szükséges változtatásoknak költségeihez való hozzájárulását elrendeli (i. t. 44. §-a);

4. a töltések mögött az ármentesített területen kívül keletkező eső-, hó és talajvizek lefolyásának fokozatos elzárására és leeresztésére hatóságilag elrendelt munkálatok költségeihez való hozzájárulás kötelezettségét és mértékét eldönti (i. t. 48. §-a);

5. töltések közé fogott folyóknál a töltések közötti előtérnek a fáktól, növényektől és más anyagoktól hatóságilag elrendelt kitisztítása és az előtér területén a művelési módoknak ugyancsak hatóságilag elrendelt megváltoztatása következtében felmerülő költségekhez az érdekeltnek részéről való hozzájárulás kötelezettségét és mértékét eldönti, s a művelési módok megváltoztatásából eredő értékcsökkenés megtérítését és mennyiségét kimondja (i. t. 49. §-a);

6. a víz lefolyásában beállott változás folytán másokra nézve károsnak bizonyult vízmű átalakítása szempontjából hatóságilag elrendelt munkálatok költségeihez való hozzájárulás kötelezettségét és mértékét megállapítja (i. t. 50. §-a);

7. az utakon és vasutakon levő műtárgyaknak, átereszeknek és hidaknak a víz természetes lefolyására elégtelenné válása esetén azoknak átalakítását elrendeli és megállapítja azt, hogy az elrendelt átalakítási munkálatok költségei kit és mily arányban terhelnek (1885:XXIII. tc. 51. §-a és 1890:I. tc. 65. § első bekezdése);

8. a vízmosások keletkezésének s már meglévő vízmosások továbbfejlődésének megakadályozására vagy megszüntetésére hatóságilag elrendelt munkálatok költségeihez való hozzájárulás kötelezettségét és mértékét megállapítja (1885:XXIII. tc. 55. §-a).

58. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a vízi szolgalmak használata és megszűnése tárgyában a jogosított és terhelt között előforduló vitás kérdéseket eldönti (1885:XXIII. tc. 60. és 62. §-ai);

2. a vízhasználatra jogosított által a közlekedésre szükséges átjáróknak, hidaknak és átereszeknek a szolgálat megállapításakor fennálló viszonyok szerint leendő elkészítését elrendeli (i. t. 63. §-a).

59. § A földmivelésügyi miniszternek azon határozata ellen, melylyel ármentesítő társulatok egyesítésének, illetőleg új beosztásának feltételeit és módozatait megállapítja (1885:XXIII. tc. 81. és 125. §-ai és 1884:XIV. törvénycikk 2. §-a);

1. a feladat megoldására alkalmas határokkal nem bíró vizszabályozó és ármentesítő társulatok egyesítésének, illetőleg új beosztásának feltételeit és módozatait megállapítja (1885:XXIII. tc. 81. és 125. §-ai és 1884:XIV. törvénycikk 2. §-a);

2. a magaslatok által elzárt területeknek külön társulatokká alakítása esetében az értékemelkedés tárgyában dönt (1885:XXIII. tc. 82. §-a és 1884:XIV. tc. 3. §-a);

3. a több társulat árterébe eső területnek megosztása következtében felmerülő vitás pénzügyi kérdéseket elintézi (1885:XXIII. tc. 82. §-a és 1884:XIV. tc. 3. §-a);

4. oly vízrendező társulatoknál, melyek az ártérfejlesztést különböző vízszinek szerint eszközölték, a különböző vízszinek között és a felvett legalacsonyabb vízszin alatt fekvő területek egymás közötti hozzájárulásának arányát megállapítja (1884:XIV. tc. 15. §-a);

5. a közérdekből fentartandó vízrendező társulatok maximális megterhelése és az államnak a társulat költségeihez való hozzájárulása tárgyában, a hozzájárulás kötelezettsége és mértéke iránt intézkedik (1885:XXIII. tc. 115. §-a és 1884:XIV. tc. 23. §-a);

6. a felett a kérdés felett, hogy csakugyan a társulat érdeke is teszi-e szükségessé és mennyiben az állam által létesítendő partbiztosítást, valamint az esetre, ha ez a társulat érdekében is szükséges, de a hozzájárulás iránt egyezség nem jött létre, a társulat hozzájárulásának kérdésében intézkedik (1894:III. tc. 3. §).

60. § A földmivelésügyi miniszternek, illetőleg a közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel a társulati védtöltések vagy egyéb vízrendezési munkálatok által védett csatornák, épületek, körtöltések, utak és vasutak tulajdonosai részéről a társulat költségeihez való hozzájárulás kötelezettségét és arányát eldönti (1884:XIV. tc. 15. §-a, 1885:XXIII. tc. 110. §-a és 1890:I. tc. 65. § utolsó előtti bekezdés).

VI. CZIM

Közüti és vámügyekben

61. § A kereskedelemügyi miniszternek azon határozata ellen, melylyel valamely kiadásnak vagy fedezetnek a törvényhatósági költségvetésbe való felvételét a törvényszabta feltételek hiányában elrendeli (1890:I. tc. 13. §-a).

62. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a községen (városon) keresztül vonuló, illetőleg belterületén levő s egyszersmind utcai vagy gazdasági közlekedésre is használt állami vagy törvényhatósági utrész fentartásához, a község részéről való hozzájárulás mértékét és módját megszabja (1890:I. tc. 7. és 14. §-ai);

2. a vámszedési jogot és engedélyt elévültnek nyilvánítja s a vámtárgy elhordatásáról vagy átengedéséről intézkedik (i. t. 94. §-a);

3. valamely vám megszüntetését elrendeli, ha a vámnak természete (száraz vagy vízi vám) válik vitássá (i. t. 95. §-a).

63. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a törvényhatóság, vasuti vállalat, a községek s a kereskedelmi és iparvállalatok részéről a vasuti állomásokat a legközelebbi közutal vagy községgel összekötő utak építési, kisajátítási, kezelési és fentartási költségeihez való hozzájárulás kötelezettségének és mértékének kérdését eldönti (1890:I. tc. 29., 30. és 31. §-ai);

2. a községi közlekedési (viczinál) utak építéséhez, fentartásához és kezeléséhez a csoportosított egyes községek, valamint más érdekelték részéről való hozzájárulás kötelezettségét és százalékarányát megállapítja (i. t. 36. §);

3. a községi közlekedési vonalak műszaki szolgálatának ellátására hivatott mérnök fizetéséhez az egyes községek részéről való hozzájárulás arányát megszabja (i. t. 43. §-a);

4. a gyógyfürdőkhöz vezető utak építéséhez, fentartásához és kezeléséhez a gyógyfürdőtulajdonos részéről való hozzájárulás kötelezettségét és arányát eldönti (i. t. 45. §-a);

5. az egyesek, társaságok vagy szövetkezetek által a közforgalom céljaira létesített közutak fentartásáról és kezeléséről az engedélyokirat ellenére intézkedik (i. t. 54. §-a);

6. valamely közut vagy műtárgy érdekében létesített munkálatok építési, fentartási és kezelési költségeihez harmadik személyek bevonását kimondja s a hozzájárulás mértékét megállapítja (i. t. 63. §-a).

64. § A közigazgatási hatóságnak (a közigazgatási bizottság küldöttségének) azon határozata ellen, melylyel

1. törvényhatósági utadónak az egyes adókötelesekre kivetése ellen emelt felszólalásokat eldönti (1890:I. tc. 23. §-a);

2. a törvényhatósági természetbeli utadótartozás összeírása, nyilvántartása, megváltása és szolgáltatása, illetőleg az az alól való mentesség tárgyában dönt (i. t. 25. §-a).

65. § A közigazgatási bizottságnak a községi közmunka összeírása, nyilvántartása, megváltása és szolgáltatása, illetőleg az az alól való mentesség tárgyában hozott határozata ellen (1890:I. tc. 49. és 50. §-ai).

66. § Az alispánnak, törvényhatósági város tanácsának és a székesfővárosi államrendőrség főkapitányának azon határozata ellen, melylyel a vámszedési jogositvány fennállása, a vámdíjmentesség és a vámdíjtételek jogossága és mértéke tárgyában keletkező vitás kérdéseket eldönti (1890:I. tc. 99. és 100. §-ai).

VII. CZIM

Vasuti ügyekben

67. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, mely a vasuti üzletrendtartásnak a közönség magatartását tárgyazó 93-100. §-ai alkalmazása körül, egyrészt az ezen ügyek feletti őrködéssel megbízott községi vagy hatósági közegek (üzletrendtartás 101. §), másrészt az ugyancsak üzletrendészeti hatalommal felruházott vasuti szolgálati személyzet (üzletrendtartás 102. §-a) között felmerülő vitás kérdésekre vonatkozik.

68. § A kereskedelemügyi miniszternek azon határozata ellen, melylyel

1. a vasuti vállalat igazgatóságára, vagy az igazgatóság egyes tagjaira az üzletrendtartás 85. §-ában foglalt rend- és fegyelmi büntetéseket törvény és szabály ellenére alkalmazza;

2. törvényes alap nélkül oly dijszabást létesít, mely az engedélyesnek az engedélyokirat alapján szerzett jogaiba ütközik;

3. a későbbi törvény terhelő rendelkezéseit a korábban engedélyezett vasutra a törvényben foglalt felhatalmazás hiányában kiterjeszti, vagy a későbbi törvény kedvezményes rendelkezéseinek a korábban engedélyezett vasutra való alkalmazását a törvény határozata ellenére megtagadja.

69. § A kereskedelemügyi miniszternek azon határozata ellen, melylyel

1. a helyi érdekű vasutaknak a törvényben (1880:XXXI. tc. 2. §-a és 1888:IV. tc. 2. §-a) és az engedélyokiratban megállapított határidőben foganatosítandó állami megváltása esetében, a vasuti vállalat részére fizetendő váltságösszeget, illetőleg megváltási járadékot a törvény és engedélyokirat ellenére állapítja meg;

2. a helyi érdekű vasut visszaháramlásának esetére az engedélyes vállalatot a fennálló szabályok és az engedélyokirat értelmében megillető tőke és egyéb járandóságok megállapítása tekintetében az említett határozmányok ellenére dönt, vagy a vasuti vállalatot illető követelések kiegyenlítését megtagadja;

3. a postaszállítás feltételeit a törvény (1888:IV. tc. 4. § b) pontja) és az engedélyokirat elenére állapítja meg;

4. a helyi érdekű vasutat építés közben, felülvizsgálat alkalmával, vagy később az üzem alatt, a törvény, törvényerejű jogszabály vagy engedélyokirat ellenére létesítményekre kötelezi;

5. a m. kir. államvasutak és az általuk kezelt helyi érdekű vasutak között az üzem körében felmerülő vitás jogkérdésekben dönt, ha a határozat törvénynyel, törvényerejű jogszabálylyal, engedélyokirattal vagy szerződéssel ellenkezik.

VIII. CZIM

Mezőgazdasági és mezőrendőrségi ügyekben

70. § Az alispánnak, városi közigazgatási bizottságnak és a székesfőváros tanácsának azon határozata ellen, melylyel megállapítja:

1. a tenyész apaállatok beszerzési, elhelyezési és tartási költségeihez hozzájárulás arányát, vagy a tenyészállatok után fizetendő díjak nagyságát (1894:XII. tc. 10. és 25. §-ok);

2. a közös határjeleknél a költség megosztását (i. t. 34. §);

3. a mezei közös dűlőutak létesítésénél, valamint azoknak és azok tartozékainak jókarban tartásánál a hozzájárulás arányát (i. t. 37. §);

4. a hegyközségi feladatok teljesítésére szükséges költségekhez a hozzájárulás arányát (i. t. 65. §);

5. a hegyközség kötelékébe felvett tagoknál a hozzájárulás arányát (i. t. 66. §);

6. a hegyközségi kötelékből kilépni kívánó tagnál a kár vagy a tartozások nagyságát (i. t. 71. §);

7. a községi mezőőrök javadalmazásánál a hozzájárulás arányát (i. t. 75. §).

IX. CZIM

Állategészségi ügyekben

71. § Az alispánnak, törvényhatósági városi és székesfővárosi tanácsnak azon határozata ellen, melylyel

1. a hatóságilag kiirtott állatok, vagy megsemmisített tárgyak után járó kártalanítás kérdésében intézkedik (1888:VII. tc. 105-112. §-ai és az 1893:II. tc. 3. §-a);

2. az állatjárványok alkalmával elrendelt zárlatok és egyéb óvintézkedések költségeinek behajtását elrendeli (1888:VII. tc. 114-116. §-ai).

72. § Az alispánnak (törvényhatósági város polgármesterének) azon határozata ellen, melylyel a letelepülő állatorvos oklevelének kihirdetését, vagy az állatorvosi gyakorlat üzését megtagadja, illetőleg betiltja (1888:VII. tc. 119. §-a és 135. § j) pontja).

X. CZIM

Erdészeti ügyekben

73. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a rovarkárok megakadályozását célzó nagyobb munkálatok költségeinek aránylagos viselése tárgyában intézkedik (1879:XXXI. tc. 15. §-a);

2. a kopár területek beerdősítésére szolgáló társulati érdekeltségben való részvétel kötelezettségét s az érdekeltség fokát megállapítja (i. t. 166. és 167. §-ai);

3. az erdei termékeknek mások földjén való átszállítása tárgyában a szállítás megengedhetősége, módozatai és feltételei s a károk és költségek fedezésére szolgáló pénzbeli biztosíték letétele és mennyisége felett dönt (i. t. 178. és 179. §-ai).

74. § A földmivelésügyi miniszternek azon határozata ellen, melylyel

1. a fausztatásra vagy tutajozásra adott újabb szállítási engedély esetében, a berendezési költségek aránylagos részének az újabb engedélyes által az eddigi jogélvezők részére való megtérítése, illetőleg évi járulék fizetése és a fentartási költségeknek részarányos viselése tárgyában intézkedik (1879:XXXI. tc. 191. §-a);

2. a fausztatás vagy tutajozás jogának megszűnése körül keletkező vitás ügyeket ellátja (i. t. 196. §);

3. a tutajozás vagy fausztatás által veszélyeztetett partrészek, épületek, viz- és utépitményeknek védművekkel való biztosítása tárgyában, a fausztatást vagy tutajozást gyakorlók és a birtokosok között felmerülő vitás kérdésekben eljár (i. t. 199. §-a);

4. a vízépitményeknek a fausztatás vagy tutajozás érdekében hatóságilag megengedett átalakításából és a vízhasználatok korlátozásából származó kártérítési ügyeket eldönti (i. t. 200. és 201. §-ai).

XI. CZIM

Vadászati ügyekben

75. § Az alispánnak, törvényhatósági város tanácsának, illetőleg a törvényhatósági bizottságnak a külön vadászterületet nem képező földbirtokon és a község tulajdonát képező területen a vadászati jog együttes bérbeadása tárgyában hozott határozata ellen 1883:XX. tc. 3. §-a.

76. § A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a vadászat gyakorlása tárgyában intézkedik, ha ennek következtében azon kérdés válik vitássá: vajjon valamely terület azon vadászterületek közé tartozik-e, melyeken a vadászat a törvény korlátai között szabadon gyakorolható (1883:XX. tc. 2. §-a);

2. a külön vadászterületet képező nagy erdőterület által legalább három oldalról körülvevett 200 holdnál kisebb terjedelmű birtok tulajdonosa és a vadászterület birtokosa vagy haszonbérelője között, a haszonbérbe-adás és haszonbérbe-vétel kötelezettségét s annak feltételeit és módozatait megállapítja (i. t. 3. §-a);

3. a vadászati jog bérbeadásából befolyó évi tiszta jövedelmet a tulajdonosok között birtokaránylag felosztja (i. t. 3. §-a).

XII. CZIM

Halásznati ügyekben

77. § Az alispánnak, törvényhatósági városi és székes fővárosi tanácsnak azon határozata ellen, melylyel

1. a halásznati jognak az árvizek kiöntéseiben való gyakorlása tárgyában keletkező vitás ügyeket eldönti (1888:XIX. tc. 2. §-a);

2. a halászati jog kiterjedését jelző táblák felállítása, a vízhez járás s a halászati eszközöknek a partról a vízbe vetése és kihuzása körül, valamint a halászat gyakorlása közben a vetésekben, ültetvényekben vagy más gazdasági és erdészeti tárgyakban vagy területeken okozott károk megtérítése iránt, a halászatra jogosított és a parti birtokos, illetőleg a meder, a terület és tárgy tulajdonosa között felmerülő vitás kérdésekben intézkedik (i. t. 11. és 12. §-ai).

78. § A közigazgatási bizottságnak a halászati jog bérbeadása végett tartott árverés, vagy az arra vonatkozólag magánuton létrejött szerződés jóváhagyása, és a tiszta jövedelemnek a jogosítottak között való felosztása tárgyában hozott határozata ellen (1888:XIX. tc. 47. §-a.)

XIII. CZIM

Cseléd-, munkás- és napszámos ügyekben

79. § A közigazgatási bizottságnak a gazda és cseléd, továbbá a gazda s a gazdasági munkások és napszámosok között az 1876:XIII. tc. 115. §-a alapján felmerülő vitás ügyekben hozott határozata ellen.

XIV. CZIM

Házközösségi ügyekben

80. § Az 1885:XXIV. tc. 53. §-a szerint alakított másodfoku hatóságnak (közigazgatási bizottság küldöttsége) házközösségi vagyon felosztása tárgyában hozott érdemleges határozatai ellen.

XV. CZIM

Adó- és illetékügyekben

81. § I. A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel

1. a földadónak sommásan és községenként, valamint egyénenként, továbbá a házadónak, az I. és II. osztályu keresetadónak, az általános jövedelmi pótagadónak, a fegyveradónak, a IV. osztályu keresetadónak, a tőkekamat- és járadékadónak, a hadmentességi díjnak tételenként és egyénenként, a szállítási adónak és a pénzügyintézeteknél elhelyezett tőkék kamatja után esetleg pótlólag fizetendő adóösszegnek esetenként való megszabása tárgyában dönt (1883:XLIV. tc. 29. §-a és 1889:XXVIII. tc. 12. § I. pontja és 16. § 1. a) pontja);

2. a fegyveradó és vadászati adó jogosságát és mennyiségét megállapítja, s a vadászjegyek vagy új jegyek kiszolgáltatását, vagy a vadászati bejelentés láttamozását megtagadó, illetőleg a már kiszolgáltatott vadászati jegy visszavonását elrendelő elsőfoku határozatot jóváhagyja (1883:XXIII. tc.);

3. a cukor és huszfogyasztási, valamint a bor- és söradónak és szeszitalmérés adónak a pénzügyigazgatóság által valamely községre lett ráutalását megerősíti (1889:XXVIII. tc. 12. §-a és 1892:XV. tc.).

II. Az adófelszólamlási bizottságnak azon határozata ellen, melylyel a III. osztályu keresetadó, a bányaadó, valamint a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója tárgyában dönt (1883:XLIV. tc. 29. §).

III. A pénzügyigazgatóságnak azon határozata ellen, melylyel az 1889:XXVIII. tc. II. fejezetében megállapított eljárás szerint megszabott illetékek, valamint a bélyeg- és illetéki törvények és szabályok alapján kirótt birságok jogosságát és helyességét megszabja (1889:XXVIII. tc. 12. §-a).

82. § I. A közigazgatási bizottságnak azon határozata ellen, mely a következő ügyek valamelyikére vonatkozik:

1. a törvény értelmében járó adómentességekre (1889:XXVIII. tc. 16. § 1. b) pontja);
2. az adó hibás kiszámítása, az adótárgy hiánya, megszűnése, vagy az ugyanazon adótárgy többszörös megadóztatása, valamint elévülés esetében az adótartozás helyesbitése vagy leírása, az adó telekkönyvi bejegyzésének törlése, nemkülönben az illetéktelenül felvett adótartozások visszafizetésére (i. t. 16. § 1. c) pontja);
3. az elemi csapások által okozott károk rendkívüli eseteiben a fennálló adókezelési törvény értelmében járó adóelengedésre (i. t. 16. § 1. d) pontja);
4. a közadók kezeléséről szóló törvény értelmében az adózókra kirótt pénzbírságra (i. t. 16. § 1. e) pontja);
5. a közadók és illetékek behajtásával megbízott törvényhatósági, községi (városi) vagy állami közegeknek a zálogolás és árverés körül követett eljárása ellen felmerülő panaszra (i. t. 16. § 1. f) pontja);
6. az állami, törvényhatósági vagy községi (városi) közegek ellen az adókötelezettek és az adótárgyak összeírása, az adók és illetékek könyvelése, nyilvántartása, beszedése, biztosítása és behajtása alkalmával jogtalanul okozott költségek vagy károk megtérítése fejében a károsult feleket illető pénzbírságra (i. t. 16. § 1. g) pontja);
7. a kártérítés kötelezettségének és mértékének az állami és községi (városi) közegek, valamint a községek ellen való megállapítására (i. t. 16. § 2. c) pontja);
8. a házbérvédelem meghatározására szükséges helyszíni szemle költségeinek a háztulajdonos által leendő megtérítésére (i. t. 8. § 4. a) pontja);
9. a fegyver- és vadászati adóról szóló 1883:XXIII. tc. 42. §-a értelmében felmerülő jövedéki kihágásra.

II. A pénzügyigazgatóságnak az elévült közvetett adók és illetékek leírása, és az illetéktelenül felvett közvetett adók és illetékek visszafizetése (1889:XXVIII. tc. 12. § III. a) pontja), végül az illeték telekkönyvi bejegyzésének törlése tárgyában hozott határozata ellen.

XVI. CZIM

Állami alkalmazottak illetményi- és nyugdíj-ügyekben

83. § A ministereknek és az állami számvevőszék elnökének azon intézkedései (határozatai) ellen, melyekkel:

1. az állami tisztviselőknak, altiszteknek és szolgáknak az 1893:IV. tc. szerint járó illetményekre való igényéből eredő kérdések, valamint ezen igényből folyólag az államkincstárral szemben támasztott követelések fölött az idézett törvény 16. §-a alapján döntenek;
  2. a nyugdíjazott vagy elhunyt állami tisztviselők, altisztek és szolgák, illetőleg hozzátartozóiknak nyugdíját, végkielégítését, özvegyi, nevelési és temetési járulékát állapítják meg; ha ennek következtében azon kérdés válik vitássá, hogy az alkalmazottnak, illetőleg hozzátartozóinak jogos igényök van-e az ellátásra vagy részeltetésre, vagy hogy az alapul vett czimen mekkora összeg illeti meg őket (1885:XI. tc.; 1886:XXI. tc. 59. §-a és 1876:XIV. tc. 86-88. §-ai);
  3. az élvezett ellátás megszüntetését, vagy az ellátás élvezetének egészben vagy részben való felfüggesztését kimondják (1885:XI. tc. 5., 32., 33., 35. és 50. §-ai).
- A 2. pont alatt foglalt rendelkezés a kivételes nyugdíjazás és nyugdíjfelemelés eseteire (1885:XI. tc. 30. és 62. §-ai) nem terjed ki.

HARMADIK RÉSZ

A közigazgatási bíróság előtti eljárásról

I. FEJEZET

A panaszról és védíratról

84. § A panasz joga megilleti:

1. a közigazgatási bíróság hatásköréhez tartozó ügyekben tett hatósági intézkedések és hozott határozatok által okozott bármely sérelem orvoslása czéljából az érdekelteket, ideértve a jogi személyeket és hatóságokat is.

2. A közigazgatási hatóságok hatáskörének és az állami (kincstári) közérdeknek védelmére:

a) a főispánt (főpolgármestert) a törvényhatósági és a közigazgatási bizottság intézkedése és határozata ellen;

b) az alispánt (törvényhatósági város polgármesterét), a pénzügyigazgatót, a tanfelügyelőt, az államépítészeti (folyammérnöki) hivatal főnökét és az erdőfelügyelőt, mint az illető közigazgatási ágak főhatóságait, az általok képviselt ág körében a közigazgatási bizottság intézkedése és határozata ellen;

c) az adófelszólamlási bizottság előadóját az adófelszólamlási bizottság határozata ellen.

A 2. pont eseteiben a panaszjog az illető hatósági közegek helyetteseire is átszáll.

A főispán, illetőleg helyettese a panaszjogot a törvényhatósági bizottság intézkedése és határozata ellen csak akkor érvényesítheti, ha ez iránti szándékát az intézkedés, illetőleg határozat kihirdetése alkalmával nyilvánosan kijelentette.

85. § Az érdekelt felek panasza azon közigazgatási hatóságnál, melynek intézkedése vagy határozata ellen irányul, akár írásban benyújtható, akár élőszóval bejelenthető.

A szóbeli panaszt köteles a hatóság a határozat kihirdetése alkalmával a jegyzőkönyvben feljegyezni, illetőleg ha a bejelentés később történik, arról jegyzőkönyvet felvenni.

A panasz bejelentése csak az intézkedés vagy határozat sérelmes részeinek kijelölésére, s a fél kérésének kifejezésére terjedhet ki.

86. § A főispán, a közigazgatási főhatóságok és az adófelszólamlási bizottság előadójának panasza mindig írásban nyújtandó be, és pedig:

1. a főispán panasza az ügyiratokkal felszerelve (100. §), közvetlenül a közigazgatási bíróságnál;

2. a közigazgatási főhatóságok és az adófelszólamlási bizottság előadójának panasza azon hatóságnál, melynek intézkedése vagy határozata ellen intézve van.

87. § A főispán, a közigazgatási főhatóságok és az adófelszólamlási bizottság előadója kötelesek az emelt panaszról egyidejűleg az illető ministerhez jelentést tenni.

A minister, ha szükségesnek találja, a közigazgatási hatóságok hatáskörének, illetőleg az állami (kincstári) közérdeknek védelmére, tárgyalás előtt a bírósághoz írásbeli nyilatkozatot intézhet, illetőleg a szóbeli tárgyalásra megbizottat küldhet.

88. § A főispánnak a törvényhatósági bizottság ellen intézett panasza esetében a bizottság a főispán (illetve helyettesének) kijelentését (84. §) jegyzőkönyvbe iktatja; egyszersmind a bírósági eljárásban a megbizott által leendő képviseltetéséről, illetőleg saját köz- és vagyoni ügyeinek védelméről intézkedik.

A főispánnak és a közigazgatási főhatóságoknak a közigazgatási bizottság ellen intézett panaszáról egyidejűleg a bizottság is értesítendő, hogy a bírósági eljárásban megbizott által leendő képviseltetéséről, illetőleg saját köz- és vagyoni ügyeinek védelméről idejekorán intézkedhessék.

89. § A törvényhatósági és közigazgatási bizottságoknak a 88. § alapján kiküldendő megbizottait mindazon jogok megilletik és mindazon kötelességek terhelik, melyeket ezen törvény a bepanaszolt félre ruház.

90. § A panasziratnak magában kell foglalnia:

1. a bepanaszolt fél, illetőleg a hatóság megnevezését, ki vagy mely ellen intézve van;
2. a sérelmes intézkedésre vagy határozatra való hivatkozást;
3. a tényállás és az ennek igazolására szolgáló bizonyítékok rövid leírását;
4. a panasz tárgyát képező intézkedés vagy határozat sérelmes részeinek megjelölését;
5. a jogalap kitüntetését;
6. a kérés szabatos kifejezését.

91. § A panasziratban az ügyre vonatkozó oly ténykörülményt és bizonyítékot is fel lehet hozni, mely az előzetes közigazgatási eljárás folyamában fenn nem forgott.

92. § A bizonyító iratot, melylyel panaszló igényét támogatni véli, eredetiben vagy másolatban, ha pedig a bizonyító iratnak csak egyes részei birnak jelentőséggel, legalább kivonatban a panaszirathoz kell csatolni.

Ha a fél panasza az eljáró hatóságon kívül más fél ellen is van intézve, a panaszirathoz ennek és összes mellékleteinek egy másodpéldányát is kell csatolni.

A hatósági panaszt, ha az csupán hatóság ellen van intézve: két példányban, egyébként három példányban kell benyújtani.

93. § A panaszt minden esetben 15 nap alatt kell benyújtani (bejelenteni) az illető hatósághoz vagy a közigazgatási bírósághoz. (85. és 86. §-ok).

94. § A panasz benyújtására (bejelentésére) szolgáló határidő az érdekelt felekre nézve a sérelmes intézkedés vagy határozat kihirdetését, illetőleg kézbesítését a főispánra (főpolgármesterre) a közigazgatási főhatóságokra és az adófelszólamlási bizottság előadójára nézve pedig a sérelmes intézkedés vagy határozat kihirdetését közvetlenül követő naptól kezdve számítatik.

A határidő, ha utolsó napja vasárnapra vagy Gergely-naptár szerinti ünnepnapra esik, a legközelebbi köznapon jár le.

Posta útján való benyújtás esetében a feladás időpontja határoz.

Az ezen §-ban foglalt intézkedések a jelen törvényben szabályozott többi határidőkre is kiterjednek.

95. § Testületi szervezettel bíró hatóságok nevében ezeknek elnöke van hivatva a panaszirat átvételére, illetőleg a szóbeli panasz jegyzőkönyvbe iktatására s az ezen törvényben az eljáró közigazgatási hatóságra ruházott további teendők végzésére.

Ezen szabály alól kivételnek van helye a törvényhatósági bizottságra nézve, melynek nevében az alispán (polgármester), és az adófelszólamlási bizottságra nézve, melynek nevében a pénzügyigazgató veszi át a panasziratot, illetőleg foglalja jegyzőkönyvbe a szóval előterjesztett panaszt, és végzi az ezen törvényben az eljáró közigazgatási hatóságra ruházott többi teendőket.

96. § A panasz tárgyalás nélkül hivatalból visszautasítandó, ha a kiszabott határidő (93. §) eltelte után nyújtották (jelentették) be.

A visszautasítást indokolni, s az arra vonatkozó határozatot a benyújtónak (bejelentőnek) írásban kézbesíteni kell.

97. § A visszautasítás joga megilleti a 96. § esetében a magánpanasszal szemben az eljáró közigazgatási hatóságot, a hatósági panasszal (főispán, közigazgatási főhatóságok és az adófelszólamlási bizottság előadójának panaszával) szemben pedig a közigazgatási bíróságot.

98. § Az eljáró közigazgatási hatóság visszautasító határozata ellen a közigazgatási bírósághoz intézendő felfolyamodásnak van helye.

99. § Az érdekelt fél, ha ő maga vagy meghatalmazottja a panasziratot valamely elháríthatlan akadály miatt nem adhatta be a kellő időben (93. §): igazolási kérelmet terjeszthet elő.

A hitelt érdemlően indokolandó igazolási kérelmet a panaszirattal együttesen, az elmulasztott határidő utolsó napját követő 15 nap alatt írásban az eljáró közigazgatási hatóságnál kell benyújtani.

Az igazolási kérelmet a főügytől elkülönítve, ezt megelőzőleg kell tárgyalni és eldönteni.

Ha a bíróság az igazolási kérelemnek helyet nem ad, a panaszt a főügybe való avatkozás nélkül visszautasítja.

100. § Az eljáró középfoku közigazgatási hatóság, illetőleg miniszter a hozzá benyújtott panaszt, ha ezt, a 97. § értelmében reá ruházott jognál fogva, a 96. § alapján hivatalból visszautasítandónak nem találja: az összes - és pedig a mennyiben nem elsőfokulag járt el, az alsófoku hatóságoktól is bekívánandó - tárgyiratokkal felszerelve, felvilágosító irat kíséretében 8 nap alatt felterjeszti, illetőleg átteszi a közigazgatási bírósághoz.

101. § Magánpanasz esetében az eljáró közigazgatási hatóság, ha a panaszt a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozónak vélt, vagy az állami (kincstári) közérdekbe ütközőnek találja: köteles a felterjesztésben vagy átiratban (100. §) a bírósági hatáskör ellen kifogást emelni, illetőleg a fenforgó állami (kincstári) közérdeket megjelölni, s erről a középfoku közigazgatási hatóság az illető miniszterhez egyidejűleg jelentést tenni.

A miniszter a közigazgatási hatóságok hatáskörének és az állami (kincstári) közérdeknek védelmére tárgyalás előtt a bírósághoz írásbeli nyilatkozatot intézhet, illetőleg a szóbeli tárgyalásra megbízottat küldhet.

102. § Ha a magánpanasz az eljáró középfoku közigazgatási hatóság köz- és vagyoni ügyeit sértőleg érinti: a hatóság a felterjesztésben (100. §) a keletkezendő sérelem mibenlétét s veszélyeztetett jogainak és érdekeinek védelmét kifejti, s esetleg magát vagy kiküldendő megbízottját a szóbeli tárgyalásra megidéztetni kéri.

A hatósági köz- és vagyoni ügyeket fenyegető sérelem fenforgása esetében az eljáró közigazgatási hatóságot, illetőleg megbízottját mindazon jogok megilletik és mindazon köteleességek terhelik, melyeket ezen törvény a bepanaszolt félre ruház.

103. § A közigazgatási bírósághoz intézett panasz benyújtása (bejelentése) rendszerint felfüggeszti a közigazgatási intézkedések és határozatok végrehajtását.

Oly esetekben azonban, melyekben a törvény (rendelet, szabályrendelet) szerint csak birtokon kívül volt helye a közigazgatási vagy pénzügyi bírósági felelősségnek: a közigazgatási intézkedések és határozatok végrehajtását a bíróság előtt megindított eljárás sem akadályozza meg.

A bírósági eljárásra való tekintet nélkül végrehajtható a közigazgatási intézkedés és határozat akkor is, ha ezt az állami közérdek szempontja követeli, vagy ha a végrehajtás elhalasztásából helyrehozhatatlan kár következne. Ezen esetekben a végrehajtást elrendelő határozatot körülményesen indokolni kell.

104. § A közigazgatási bíróság a panaszt mindenekelőtt a 96. § alapján veszi vizsgálat alá, s azt tárgyalás nélkül hivatalból visszautasítja:

a) ha a hatóság panasz a kiszabott határidő (93. §) eltelté után lett benyújtva;

b) ha az elkésve beadott magánpanaszt a közigazgatási hatóság a 97. §-ban reáruházott jognál fogva vissza nem utasította.

A visszautasítás jogát a bíróság nevében az előadó az elnökkel egyetértőleg gyakorolja. Egyetértés hiányában maga a bíróság dönt.

105. § Csekélyebb fontosságú tartalmi és alaki hiányok és hibák esetében a bíróság, illetőleg ennek nevében az előadó az elnökkel egyetértőleg a panasziratot a benyújtónak visszaadja azon meghagyással, hogy a bíróság utasításai szerint kiegészítve (kiigazítva), záros határidő alatt közvetlenül oda ismét nyújtsa be.

Az ismételt benyújtásra kitűzött határidő elmulasztása esetében a 104. §-ban rendelt eljárásnak van helye.

Ha pedig a panaszirat oly lényeges alaki vagy tartalmi hiányban szenved, hogy a kiegészítésre sem látszik alkalmasnak, úgy az hivatalból vissza is utasítható.

106. § Ha a panaszirat ellen a 96. § alapján észrevétel nem merült fel, vagy ha a 105. § első bekezdése értelmében visszaadni rendelt panaszirat a kellő időben és módon ismét be lett nyújtva: a bíróság annak második s esetleg harmadik teljes példányát a bepanaszolt félnek (92. §) kézbesítetteti rendeli azon figyelmeztetéssel, hogy jogában áll azzal szemben a kézbesítéstől számított 15 nap alatt védíratot benyújtani.

Ha több bepanaszolt fél van, a panaszirat másodpéldányát közülnök annak kell kézbesíteni, ki a közigazgatási eljárásban vagy panasziratban legelől volt megnevezve, a többiek pedig értesítendő, hogy a panasziratot és mellékleteit az elöl nevezett bepanaszoltnál vagy a bíróságnál megtekinthetik, s 15 nap alatt együttes vagy külön védíratot nyújthatnak be.

Ha a magánpanasz kizárólag a hatóság ellen irányul, vagy ha csak panasz-bejelentés történt, de panasziratot nem adtak be: védírat benyújtásának sincs helye.

107. § Ha a bíróság a hozzá felterjesztett ügyiratokból annak jut tudomására, hogy a megindított eljárás által harmadik személyek is érdekelve vannak, a panaszirat másodpéldányának kiadásával egyidejűleg ezeket is figyelmeztetheti a panasziratnak és mellékleteinek a bíróságnál való megtekintésére, illetőleg saját védíratuknak 15 nap alatt lehető benyújtására.

Az érdekelt harmadik személyeket a bíróság saját kívánatukra vagy a felek előterjesztésére később is bevonhatja az eljárásba mindaddig, míg a tárgyalás határnapja ki nincs tűzve.

A bíróság előtti eljárásba bevont harmadik személyeket, a fenforgó jog- vagy érdekazonossághoz képest, a panaszló vagy a bepanaszolt féllel mind a jogokra, mind a köteleességekre nézve egyenlőknek kell tekinteni.

108. § A védíratot közvetlenül a bírósághoz két példányban kell benyújtani. Ezen példányok egyikét a panaszlónak haladéktalanul kézbesíteni kell.

109. § A védírat benyújtásának elodázása vagy elmulasztása az eljárás folyamatát nem akadályozza.

110. § A felek az ügy állásának tisztázására - a tárgyalásig - a panaszíraton és védíraton kívül is intézhetnek írásbeli előterjesztéseket a bírósághoz. Ezen előterjesztéseket az ellenféllel esetről-esetre közölni kell.

II. FEJEZET

A bizonyításról

111. § A bíróság, illetőleg ennek nevében az előadó az elnökkel egyetértőleg, az ügy állásának tisztázása céljából, a felek ajánlására vagy a nélkül bizonyítási eljárást rendelhet el a panaszlnak a 104. és 105. §-ok értelmében eszközölt megvizsgálása után, ha azt hivatalból visszautasítandónak nem találta; a védírat beadása után, ha benne oly ténykörülményre vagy bizonyítékra történik utalás, melynek tisztázása az ügy eldöntése szempontjából szükséges és az eljárás további folyamában az érdemleges határozat meghozataláig bármikor, ha ujabban felmerült ténykörülmény vagy bizonyíték kiderítése, vagy pedig a már végrehajtott bizonyítási eljárás kiegészítése követeli.

112. § A bizonyítás módjai a következők:

1. a felek személyes meghallgatása;
2. tanu és szakértő kihallgatása;
3. helyszini szemle tartása;
4. a közigazgatási hatóságok felvilágosító nyilatkozatának és a szakközegek véleményének beszerzése;
5. a panaszíratához vagy védíratához másolatban csatolt okmányok eredetijének megtekintés vagy összehasonlítás céljából való benyújtása;

6. a fenforgó ügyre vonatkozólag bármely hatóság birtokában levő hivatalos iratok beszerzése.

113. § A 112. § 1., 2. és 3. pontjai alapján hozott határozatait a közigazgatási bíróság rendszerint a közigazgatási hatóság által, kivételesen egyik tagjának kiküldése útján foganatosíttatja.

A fél kihallgatásához az ellenfelet, a tanuk és szakértők kihallgatásához és a szemle megtartásához pedig mindenik felet meg kell hívni. Az ellenfél, illetőleg a felek meg nem jelenése az eljárást nem akadályozza.

114. § A mennyiben a törvény, rendelet mást nem rendel, a tanuskodási képesség, a tanuk kifogásolása, kihallgatása és megesketése, a tanuskodás megtagadása, a tanuk járandósága tekintetében a sommás eljárásról szóló 1893:XVIII. tc. 82–93. §-ai, a helyszini szemle elrendelésénél és foganatosításánál pedig az idézett törvény 94. §-a szolgálnak – a közigazgatási birói eljárás természetéből folyó eltérésekkel – szabályul.

115. § A felek, tanuk és szakértők kihallgatásáról s a szemle megtartásáról jegyzőkönyvet kell vezetni; ebbe azonban a nyilatkozatoknak, vallomásoknak és a tapasztaltaknak csak az ügyre tartozó lényeges része, s a feleknek azokra vonatkozó érdemleges megjegyzései vehetők fel.

A jegyzőkönyvet a hatósági közegen, illetőleg a birói kiküldöttön és jegyzőkönyvvezetőn kívül a felek is aláírják. Ha a felek valamelyike ezt tenni vonakodnék, a vonakodást és ennek indokát a jegyzőkönyvben fel kell említeni.

A jegyzőkönyvet a tárgyiratokhoz csatolás végett haladéék nélkül a bíróság elébe kell terjeszteni.

116. § A személyes megjelenésre kötelezett felek, valamint a tanuk és szakértők, ha azoknak igazolatlan elmaradása a célba vett bírósági eljárás megghiusulását vonja maga után, a bíróság által 200 koronáig terjedhető rendbirsággal fenyithetők, s ezen felül a megghiusult eljárás költségeiben is elmaraszthatók.

117. § Eskü által való bizonyításnak a közigazgatási bíróság előtti eljárásban nincs helye.

III. FEJEZET

A képviselőtről

118. § Az önképviselőre nem jogosított kiskorúakat és gondnokság alatt állókat, továbbá a jogi személyeket és hatóságokat, a mennyiben a jelen törvény másként nem intézkedik, a bíróság előtt az erre törvényesen hivatott képviselők képviselik.

Ezen szabálytól eltérőleg a panaszló fél minőségében szereplő községi képviselő-testületet és előljárárságot a községi bíró és a községi (kör-) jegyző együtt, vagy más, a községi képviselőtestület által megbízott egyén képviselik a bíróság előtt.

119. § A közigazgatási bíróság előtt, a mennyiben a felek nem személyesen vagy nem törvényes képviselőjük útján (118. §) járnak el, magukat csak ügyvéd által képviseltethetik.

120. § Ha a személyesen eljáró fél magát érthetően kifejezni nem bírja, vagy más ok miatt képtelen arra, hogy ügyét a tárgyalásnál személyesen képviselje, a bíróság által meghatalmazott (ügyvéd) állítására kötelezhető; ha pedig ő maga vagy meghatalmazottja rendetlen magaviselet miatt a tárgyalás színhelyéről el lett távolítva, joga van meghatalmazott, illetőleg más meghatalmazott által képviseltetni magát.

Ezen jog gyakorlásának elmulasztása a tárgyalás folytatását nem akadályozza.

121. § A meghatalmazást közokirattal hitelesített vagy az 1868:LIV. tc. 167. és 168. §-ainak megfelelően kiállított magánokirattal kell igazolni.

A bíróság előtt személyesen megghjelent fél élőszóval is adhat meghatalmazást. A személyesen adott meghatalmazást mindégg jegyzőkönyvbe kell venni.

IV. FEJEZET

A tárgyalásról és határozatokról

122. § Ha bizonyítás nem rendeltetett el, vagy az elrendelt bizonyítás befejeztetett (111. §) és panaszirat benyújtása esetében a védirat beadatott, vagy az ennek beadására kitűzött határidő eltelt: a közigazgatási bíróság a tárgyalás határnapját 3–40 napra kitűzi, s ha írásbeli tárgyalásnak van helye, az ügy megjelölését és a tárgyalás idejét magában foglaló jegyzéknek a bíróság hirdetési tábláján leendő kifüggesztését elrendeli; - ha pedig szóbeli tárgyalásnak van helye, erre a feleket s esetleg a közigazgatási hatóságok hatáskörének és az állami (kincstári) közérdeknek védelmére hivatott ministeri megbízottat megidézi azon kijelentéssel, hogy a tárgyalás meg nem jelenésök esetében is meg lesz tartva.

A szóbeli tárgyalásra meg kell hívni ezeken kívül azon tanukat és szakértőket is, kiknek kihallgatását a bíróság a felek ajánlására vagy a nélkül szükségesnek találja.

Egyes esetekben a bíróság a feleket, saját kívánatukra vagy a nélkül, a tárgyaláson való személyes megjelenésre kötelezőleg is megidézheti, s mind ezeknek, mind a tanuknak és szakértőknek - az előzetes bizonyítási eljárás mellőzésével - közvetlenül a tárgyaláson történendő kihallgatását rendelheti el.

123. § A bíróság tárgyalásait az elnök vezeti, ugyanő őrködik a rend és a tárgyalás méltóságának fentartása felett.

E célból joga van azon feleket, meghatalmazottakat és más jelenlevőket, kik a tárgyalás rendjét zavarják vagy méltóságát sértik, tetszést vagy nem tetszést nyilvánítanak, rendre utasítani.

Ha a kétszeri rendreutasítás sikertelen marad, vagy ha a rendzavarás súlyosabb természetű, az elnök az illetőket 200 koronáig terjedhető rendbirsággal fenyegetheti, s a teremből kiutasíthatja, szükség esetében kivezetetheti.

Ha a tárgyalás rendjét másképp nem lehet fentartani, az elnök elrendelheti az egész hallgatóság eltávolítását.

124. § A tárgyalás megkezdése után a panasz visszavonásának vagy egyezség kötésének csak a bíróság beleegyezésével van helye.

125. § A tárgyalás, a megtartás vagy folytatás lehetőségét kizáró akadályok eseteit kivéve, még a felek kölcsönös beleegyezésével sem napolható el.

126. § A tárgyalás írásbeli, vagy szóbeli és közvetlen, de mindkét esetben rendszerint nyilvános.

A nyilvánosságot az ülésekből, ha azt a közerkölcsiség vagy más közérdekű tekintet követeli, bírósági határozattal előre ki lehet zárni, vagy a tárgyalás folyama alatt megszüntetni.

A nyilvánosság kizárása esetében a tárgyalást a feleknek és meghatalmazottaiknak, továbbá a tanuknak, szakértőknek s a felek mindenike által kijelölhető két-két kifogástalan bizalmi férfiúnak jelenlétében kell megtartani, illetőleg folytatni.

A bizalmi férfiak kijelöléseinek elmulasztása, vagy a kijelöltek távolmaradása a tárgyalás megtartását, illetőleg folytatását nem akadályozza.

127. § Szóbeli és közvetlen tárgyalás tartásának akkor van helye, ha annak elrendelését a bíróság akár hivatalból, akár a panaszlónak a panasziratban, illetőleg a bepanaszoltnak a védiratban kifejezett kívánságára, az ügy tisztázása érdekében szükségesnek találja, vagy ha azt az érdekelt felek mindannyian kívánják; különben írásbeli a tárgyalás.

128. § Az írásbeli tárgyalás az ügy állásának kivonatos előterjesztésével veszi kezdetét.

A tárgyalás során a bíróság minden tagjának jogában áll az előadótól felvilágosításokat kívánni, s valamely irat, vagy az összes ügyiratok felolvasását követelni.

A közigazgatási folyamatban eljáró hatóság jelentését s a közigazgatási hatóságok hatáskörének és az állami (kincstári) közérdeknek védelmére vonatkozó ministeri nyilatkozatot minden esetben fel kell olvasni.

129. § A szóbeli tárgyaláson mindenekelőtt a panaszló terjeszti elő a tényállást és bizonyítékokat; egyúttal megjelöli az igénye támogatására szolgáló jogalapot és kérését kifejezi.

A panaszló előterjesztése után a bepanaszolt fél védelmének előadása következik.

Hogy ezen alkalommal a közigazgatási eljárás során keletkezett iratokban foglalt, illetőleg a panasziratban és a védíratban leírt, vagy a bizonyítási eljárás rendjén tisztába hozott tényállás módosítása s új bizonyítékok felajánlása mennyiben vehető figyelembe: azt esetről-esetre a bíróság határozza meg.

A felek nyilatkozata után a jelenlevő tanúk és szakértők hallgattatnak ki.

A bíróságnak kötelességében áll a tényállás teljes tisztázására minden lehető elkövetni. E célból a bíróság elnöke és tagjai a felekhez, tanukhoz és szakértőkhöz kérdéseket intézhetnek.

A felek csak a bíróság engedelmével tehetnek kérdéseket egymáshoz s a tanukhoz és szakértőkhöz.

A meg nem jelent felek, tanúk és szakértők szóbeli előadásait a panaszirat, védírat, nyilatkozatok, illetőleg vallomások felolvasása pótolja. Fel kell olvasni egyszersmind: azon intézkedést vagy határozatot, mely ellen a panasz beadatott, továbbá a szemlejegyzőkönyvet s más, az ügyre vonatkozó iratokat, nevezetesen a közigazgatási folyamatban eljáró hatóság jelentését.

Ezek után ismét a feleket illeti a szólás joga, hogy kellő rövidséggel előterjeszszék a tárgyalás folyamán hallottakra vonatkozó észrevételeiket, s hasonló rövidséggel ismét kifejezhessék kérésüket.

A tárgyalás befejezése előtt meg kell hallgatni a közigazgatási hatóságok hatáskörének és az állami (kincstári) közérdeknek védelmére hivatott ministeri megbízott nyilatkozatát is.

A bíróság, ha czélszerűnek találja, egyes esetekre nézve az itt megállapított sorrendtől eltérhet.

130. § A tárgyalás befejezése után a bíróság tanácskozás, s a határozat megállapítására vonatkozó szavazás megejtése végett zárt ülés tartására visszavonul.

A határozatot lehetőleg még ugyanazon ülés folyamában meg kell hozni és nyilvános ülésben kihirdetni. Különös figyelmet érdemlő ok esetében azonban a határozat hozatala és kihirdetése, a gátló akadály megjelölése és a határidőnek nyilvános kitűzése mellett, 48 órára elhalasztható.

A kihirdetett határozat egy-egy példányát a feleknek kézbesíteni kell.

131. § A bíróság a zárt ülésben mindenekelőtt az illetékesség kérdését veszi tanácskozás alá és erre nézve határoz.

Ha a bíróság illetéktelennek nyilvánítja magát, erre vonatkozó határozatát, mint véghatározatot, kijelenti.

Ha pedig a bíróság illetékesnek nyilvánítja magát, a mennyiben eljárása ellen a középfoku közigazgatási hatóság, illetőleg a minister hatásköri kifogást nem tett, hasonlóképen érdemileg tárgyalja és eldönti az ügyet.

Ha azonban a közigazgatási bíróság eljárása ellen a középfoku közigazgatási hatóság, illetőleg a minister hatásköri kifogást tett, s a közigazgatási bíróság mégis illetékesnek nyilvánítja magát: határozatáról, a további eljárás felfüggesztésével, az illető ministert az ügyiratok megküldése mellett értesíteni köteles.

A minister, ha a hatásköri kifogást továbbra is fentartja, a határozat közlését követő nyolcz nap alatt értesíti a közigazgatási bíróságot, hogy a felmerült összeütközési esetet végeldöntés végett a hatásköri összeütközések elintézésére hivatott bíróság elé terjesztendőnek találja. Mig ezen bíróság a hatásköri összeütközés kérdésében nem határoz: a közigazgatási bíróság az ügy érdemébe nem avatkozhatik.

132. § A tárgyalásról jegyzőkönyv vezetetik, melybe az ügy eldöntésére befolyással lehető minden lényeges mozzanatot kellő rövidséggel, a bírósági határozatot pedig szó szerinti szövegében fel kell jegyezni.

A határozat megállapítására és a szavazás megejtésére vonatkozó zárt tanácskozmányról külön jegyzőkönyv vezetetik.

A jegyzőkönyvet az elnök és a jegyző írják alá.

133. § A határozat csak a felekre terjedhet ki.

A fenforgó ügyben eljáró közigazgatási hatóságot, ha saját köz- és vagyoni ügyeiben érdekelve nincs, érdemben terhelőleg még akkor sem lehet bevonni a határozat körébe, ha eljárása nyilván törvényellenes volt.

Ily esetekben azonban, valamint tapasztalt csekélyebb fokú mulasztás és rendellenesség esetében a bíróságnak jogában, sőt kötelességében áll, az illető közigazgatási hatóság felett felügyeletet és ellenőrzést gyakorló felsőbb hatósághoz figyelmeztetéseket intézni.

134. § A határozatok hozatalánál a bíróság a bizonyítékokat szabadon mérlegeli, s a tárgyalás és a bizonyítás folyamában szerzett meggyőződésének egész benyomása alapján ítél.

A bíróság jogköre az egyes esetekben, az 1869:IV. tc. 19. §-a és az 1879:XL. törvénycikk 10. §-a értelmében, a rendeletek és szabályrendeletek törvényességének megbirálására is kiterjed.

135. § A bírósági határozatokat az idéző végzés kivételével mindig indokolni kell. A kihirdetés alkalmával rövid, de hű kivonatban az indokokat is fel kell sorolni.

136. § A közigazgatási bíróság határozatait Ő Felsége a király nevében hozza és hirdeti ki.

137. § A közigazgatási bíróság az ügy érdemére nézve ítélet, minden más körülményre nézve végzés alakjában határoz.

138. § A bírósági határozatok kézbesítését, a közigazgatási eljárásban érvényes szabályok szerint, a közigazgatási folyamatban eljáró hatóság eszközölteti.

Szükség esetében a hiányok pótlásáról a belügyminister rendeleti uton intézkedik.

V. FEJEZET

Az újrafelvételről

139. § A magánfelek újrafelvételi panaszt nyújthatnak be, ha a főügy jogérvényes eldöntése után olyan, a kérdés érdemére nézve döntő bizonyítékok birtokába jutottak, melyeket a főeljárás folyamában önhibájukon kívül nem használhattak.

140. § Az újrafelvételi panaszt a főeljárás folyamában keletkezett véghatározat kézbesítésétől számított egy éven belül írásban a közigazgatási bíróságnál kell benyújtani.

141. § Az újrafelvételi panasz körüli eljárás az ezen törvény 111-138. §-aiban megállapított szabályok szerint történik, azzal az eltéréssel, hogy az újrafelvételnél az ügyvédi képviselet kötelező.

Nyilván alaptalannak bizonyult újrafelvételi panasz esetén, a perköltségekben való elmarasztaláson felül 1000 koronáig terjedhető pénzbírság alkalmazásának van helye, a miért a felelősség, a fél elleni visszkéretet fenmaradása mellett, első sorban az ügyvédet terheli.

142. § Az újrafelvételi panaszt az ügy érdemétől elkülönítve, ezt megelőzőleg kell tárgyalni és eldönteni.

A közigazgatási bíróság, ha az újrafelvételt megtagadja, a főeljárásban keletkezett jogerős határozatot, az ügy érdemébe való avatkozás nélkül, végérvényesnek jelenti ki, ellenkező esetben pedig az ügyet érdemileg tárgyalja és eldönti.

143. § Az újrafelvételi eljárás megindítása a főeljárás folyamában keletkezett jogerős ítélet végrehajtását nem akadályozza.

144. § Újrafelvételi panasz benyújtásának ugyanazon ügyben csak egyszer van helye.

VI. FEJEZET

Az eljárási költségekről

145. § A közigazgatási bíróság a határozatban az eljárási költségeket, valamint azt is megállapítja, hogy azokat melyik fél, illetőleg a felek minő arányban viseljék.

Ha mindkét részről magánfél, vagy mindkét részről hatóság vagy hatósági közeg áll egymással szemben: a bíróság a fenforgó körülmények számbavételével azok egyikét, vagy mindenikét marasztalja el a költségekben.

Ha magánfél hatósággal vagy hatósági közeggel áll szemben: az eljárási költségekben rendszerint a magánfél marasztalandó el, kivéve ha a birói eljárásra a hatóságnak vagy hatósági közegnek nyilván törvénybe, rendeletbe vagy szabályrendeletbe ütköző eljárása szolgáltatott okot, mely utóbbi esetben a költségeknek egészben vagy részben viselésére a hibás hatóság vagy hatósági közeg is kötelezhető.

Ha valamely bírósági eljárás vagy tárgyalás a személyes megjelenésre kötelezett hatósági közeg, magánfél, tanu vagy szakértő igazolatlan elmaradása miatt hiúsult meg, a költségekben azt kell elmarasztalni.

A költségek - különös méltánylást érdemlő esetekben - kölcsönösen meg is szüntethetők.

Adó- és illetékügyekben eljárási költségek nem állapíthatók meg.

146. § A közigazgatási hatóságok hatáskörének és az állami (kincstári) közérdeknek védelmében eljáró hatósági közegekre rótt költségek az illető közigazgatási ág tárczájának, az eljárást vagy az érdekelt közigazgatási hatóságokra és hatósági közegekre rótt költségek pedig maguknak a hatóságoknak terhére esnek.

147. § A meghatalmazott minőségében közreműködő ügyvédek költségeit megbízóikkal szemben is esetről-esetre meg kell állapítani.

148. § A közigazgatási bíróság előtti eljárás a hatósági közegekre nézve minden esetben, a magánfelekre nézve pedig csak azon esetekben bélyeg- és illetékmentes, melyekre nézve a közigazgatási eljárásban is bélyeg- és illetékmentesség állott fenn.

VII. FEJEZET

A határozatok végrehajtásáról

149. § A bírósági határozatok végrehajtását a közigazgatási folyamatban eljáró hatóság rendeli el és véteti foganatba a törvény, rendelet, szabályrendelet szerint a közigazgatás körében erre hivatott közegek útján.

150. § A végrehajtás elrendelése és foganatosítása az illető ügyre nézve érvényben levő szabályok szerint történik.

A mennyiben a törvény, rendelet, szabályrendelet kielégítő végrehajtási szabályokat nem foglal magában: ezek felől a belügyminister külön rendeletben intézkedik.

151. § A felek a végrehajtás elrendelése tárgyában hozott határozat ellen, és a végrehajtás foganatosítása körül felmerült jogsérelmek esetében, a sérelmes cselekvéstől vagy mulasztástól számitott nyolcz nap alatt végrehajtási panaszt intézhetnek a közigazgatási bírósághoz.

A végrehajtási panaszt, a közigazgatási folyamatban eljáró hatóságnál írásban kell benyújtani, s tárgyiratokkal felszerelve, felvilágosító jelentés kíséretében haladék nélkül fel kell terjeszteni a bírósághoz.

NEGYEDIK RÉSZ

Átmeneti intézkedések és zárhatározatok

152. § A közigazgatási bíróság előtt csak azon közigazgatási intézkedések és határozatok ellen kereshetni orvoslást, melyek a jelen törvény hatályba léptének napja után keletkeztek. Az ezt megelőzőleg tett intézkedéseket és hozott határozatokat a közigazgatási folyamatban az erre hivatott hatóságok tárgyalják tovább és döntenek el végérvényesen.

153. § A jelen törvény hatályba léptének napján az 1883:XLIII. tc. alapján szervezett pénzügyi közigazgatási bíróság működése megszűnik, s annak személyzete a közigazgatási bíróság személyzetébe olvad be.

A közigazgatási bíróság szervezésekor a pénzügyi közigazgatási bíróság elnökét mint tanácselnököt, bíráit pedig mint rendes bírákat kell a létszám megállapításánál számításba venni és beosztani.

154. § A jelen törvény hatályba léptétől kezdve a feloszlatható pénzügyi közigazgatási bíróság teendőit a közigazgatási bíróság végzi.

A pénzügyi közigazgatási bírósághoz benyújtott, és a jelen törvény hatályba lépte napjáig el nem intézett felebvezéseket a nevezett testület feloszlathatásával egyidejűleg a közigazgatási bírósághoz kell áttenni, mely azokat az 1883:XLIII. törvénycikkben foglalt szabályok szerint tárgyalja és dönti el.

A közigazgatási bíróság az 1883:XLIII. törvénycikkben foglalt szabályok szerint tárgyalja és dönti el azon felebvezéseket is, melyek adó- és illetékügyekben a pénzügyi közigazgatási bíróság feloszlathatása után, a jelen törvény hatályba lépte előtt keletkezett intézkedések és határozatok ellen adhatók be.

Ezen felebvezések elintézése után az 1883:XLIII. tc. hatályát veszti.

155. § A közigazgatási bíróság ügyrendjét a ministerium állapítja meg. Az ügyrend az ítélőbírák, valamint a segéd- és kezelő-személyzet szabadságidejéről is részletesen intézkedik. Az ügyrendnek a döntvények alkotása körüli eljárásra, különösen pedig az osztályülések és a teljes ülések összehívására, alakítására, az eljárásra és határozathozatalra vonatkozó része a bíróság meghallgatásával állapítandó meg.

156. § A hatályban levő ministeri rendeleteket és szabályrendeleteket - a bíróság hatáskörének rendeleti uton kiterjeszthetése szempontjából (16. §) - az illető ministereknek a jelen törvény életbeléptetésétől számított öt év alatt át kell vizsgálniok.

157. § Az 1888:VII. tc. 109. §-ának az az intézkedése, melynél fogva a kiirtott állatok vagy megsemmisített tárgyak után járó kártérítésnek 300 frtnál nagyobb összegben való megállapítása esetében, az arra vonatkozó elsőfoku határozat felülvizsgálat végett mindig felterjesztendő a másodfoku hatósághoz s innen a földművelésügyi ministerhez: ezen törvény életbeléptetésével hatályát veszti (71. §)

Az 1890:I. tc. 65. § utolsó bekezdésének az az intézkedése: mely szerint az állami kezelés és fentartás alatt álló utak és műtárgyak tekintetében hozott határozatok, az idézett törvény 9. §-ában megjelölt módon, megerősítés végett felebvezés hiányában is felterjesztendő a kereskedelemügyi ministerhez, - a közigazgatási bírósághoz utalt hozzájárulási kérdésekben ezen törvény életbeléptével szintén hatályát veszti (60. §).

Egyáltalán a fennálló törvényeknek és szabályoknak a jelen törvényvel ellenkező határozmányai a jelen törvény életbeléptével hatályukat veszti.

158. § A jelen törvény hatálya a vasuti ügyekben, adó- és illetékügyekben, végül az állami alkalmazottak illetményi és nyugdíjügyeiben (Második Rész II. fejezet, VII., XV. és XVI. czime) a magyar korona országainak egész területére kiterjed.

Más ügyekben ezen törvény Horvát-Szlavonországra nem terjed ki.

Fiume városát és kerületét illetőleg felhatalmaztatik a ministerium, hogy a jelen törvényt az ottani viszonyoknak megfelelő módosítással külön léptesse hatályba.

159. § A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóságok, valamint a közigazgatási bíróság és a rendes bíróságok között felmerülő illetékességi összeütközéseket - a jelen törvény 131. §-ában említett, a hatásköri összeütközések fölött dönteni hivatott bíróság felállításáig - a ministertanács intézi el. (1869:IV. törvénycikk 25. §-a).

160. § A jelen törvény 1897. évi január 1-én lép hatályba. Végrehajtásával a ministerium bizatik meg.

TARTALOMJEGYZÉK

1896. évi XXVI. törvénycikk	1
a magyar királyi közigazgatási bíróságról	1
ELSŐ RÉSZ	1
A közigazgatási bíróság szervezetéről	1
MÁSODIK RÉSZ	2
A közigazgatási bíróság hatásköréről	2
I. FEJEZET	3
Általános határozatok	3
II. FEJEZET	3
A bíróság hatásköréről az egyes ügyekben	3
I. CZIM	3
Községi ügyekben	3
II. CZIM	6
Törvényhatósági ügyekben	6
III. CZIM	6
Közegészségi ügyekben	7
IV. CZIM	7
Vallási és népoktatási ügyekben	7
V. CZIM	8
Vizjogi ügyekben	8
VI. CZIM	10
Közuti és vámügyekben	10
VII. CZIM	11
Vasuti ügyekben	11
VIII. CZIM	12
Mezőgazdasági és mezőrendőrségi ügyekben	12
IX. CZIM	12
Állategészségi ügyekben	12
X. CZIM	12
Erdészeti ügyekben	12
XI. CZIM	13
Vadászati ügyekben	13
XII. CZIM	13
Halászati ügyekben	13
XIII. CZIM	14
Cseléd-, munkás- és napszámos ügyekben	14
XIV. CZIM	14
Házközösségi ügyekben	14
XV. CZIM	14
Adó- és illetékügyekben	14
XVI. CZIM	15
Állami alkalmazottak illetményi- és nyugdíj-ügyekben	15

HARMADIK RÉSZ	15
A közigazgatási bíróság előtti eljárásról	16
I. FEJEZET	16
A panaszról és védiratról	16
II. FEJEZET	19
A bizonyításról	19
III. FEJEZET	20
A képviselőtről	20
IV. FEJEZET	21
A tárgyalásról és határozatokról	21
V. FEJEZET	23
Az újrafelvételről	23
VI. FEJEZET	24
Az eljárási költségekről	24
VII. FEJEZET	24
A határozatok végrehajtásáról	24
NEGYEDIK RÉSZ	24
Átmeneti intézkedések és zárhatározatok	25